

Потребност и удовлетвореност на пациентите от хосписни услуги в област Варна

The Need and Satisfactions of the Patients of Hospice Services in Varna Region

**Катя Егурузе, Силвия Борисова,
Галина Стоянова, Диана Гроздева**

Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна,
Факултет „Обществено здравеопазване“, Катедра „Здравни грижи“

**Katya Eguruze, Silvia Borisova,
Galina Stoyanova, Diana Grozdeva**
Medical University “Prof. Dr. Paraskev Stoyanov” - Varna,
Faculty of Public Health, Department of Health Care

Резюме: В условията на тежката демографска обстановка в нашата страна на преден план изпъква проблемът за хосписното движение. В едно застаряващо общество непрекъснато се увеличават хората, които се нуждаят от хосписни грижи. Хронично болните, особено тези с прогресиращо заболяване, представляват сериозен проблем, тъй като се нуждаят от специфични грижи. Именно такива грижи се предоставят в хосписите, които у нас се оказват недостатъчни.

Цел: Да се изследва потребността и удовлетвореността на пациентите от хосписни услуги в област Варна.

Материал и методи: Изследването е проведено през първото тримесечие на 2017 година и обхваща 85 човека, потребители на хосписни услуги, предлагани в някои от хосписите в гр. Варна. Използвани са социологически методи: анализ на документи, анкетен метод и статистически методи.

Резултати и обсъждане: Анкетираниите са с различна образователна степен и социален статус в широк възрастов диапазон. Има жители на град Варна, околните населени места и на други големи градове в страната. Част от анкетираниите са пребивавали в различни хосписи и считат, че те са недостатъчни за град Варна. Почти всички познават административната организация и вътрешния ред в хосписа, доволни са от медицинското обслужване, но имат някои препоръки за подобряване на бита в хосписа. Пациентите отговорно проучват и избират хосписа, в който да постъпят, като използват различни източници на информация.

Ключови думи: хоспис, пациенти, хосписни услуги, удовлетвореност, потребност.

Summary: In the context of the severe demographic situation in our country, the problem of the hospice movement stands out. In an aging society, people who need hospice care are constantly increasing. Chronically sick patients, especially those with progressive disease, pose a serious problem because they need specific care. Some such care is provided in hospices, which in our country prove to be inadequate.

Purpose: To investigate the need and satisfaction of patients from hospice services in Varna region.

Material and Methods: The survey was conducted in the first quarter of 2017 and covers 85 people, the users of hospice services offered in some of the hospices in Varna. Sociological methods were used: document analysis, survey method and statistical methods.

Results and Discussion: Respondents are of different educational attainment and social status over a broader age range. There are residents of Varna, the surrounding settlements and other big cities in the country. Some of the respondents were staying in different hospices and considered that they were insufficient for the city of Varna. Almost everyone knows the administrative organization and the internal order of the hospice, they are happy with the medical service, but have some recommendations for improving the lifestyle. Patients of hospice services are responsible for searching and choosing a hospice service to enter by using different sources of information.

Keywords: hospice, patients, hospice services, satisfaction, need

Увод

Основната идея за зараждането на палиативната медицина датира още от Средновековието. Откриваме я в сентенцията: „*Медицината понякога лекува, често облекчава, но трябва винаги да подкрепя и утешава*“ [6].

Основните приоритети на палиативното лечение са да възприема болния и семейството му като цяло при полагане на грижите; да утвърждава живота и да възприема умирането като естествен процес, но без да ускорява и без да отлага смъртта; да предоставя на болния система за поддържане на активен живот, доколкото това е възможно до неговата смърт; контролира болката, както и останалите симптоми; взема под внимание психологическите, социалните и духовните аспекти на лечението и грижите и не на последно място оказва помощ на семейството през целия период на боледуването, а също и след смъртта на близкия [5].

В условията на хосписното движение се е сформирала съвременната палиативна медицина [5].

Хосписът е лечебно заведение, в което се осъществява продължително медицинско наблюдение, поддържащо лечение и специфични грижи по домовете на лица с хронични инвалидизиращи заболявания и медико-социални проблеми [4].

Хосписното движение е разпространено в над 90 страни в света. Дефинирани са пет организационни форми на хосписни грижи:

- ◆ Хоспис в дома
- ◆ Хоспис като самостоятелна институция с легла
- ◆ Дневен хоспис
- ◆ Болнично базирано отделение за палиативни грижи
- ◆ Болничен екип за палиативни грижи и борба с болката [6].

Хосписите не предлагат животоспасяващо и агресивно лечение, тяхната цел е полагането на цялостни грижи за подобряване качеството на оставащия живот на пациента [2].

Хронично болните, особено тези с обострено заболяване, представляват сериозен проблем. Тези пациенти се нуждаят от специфични грижи, които се предоставят от хосписите. Потребителите и техните семейства често пъти са затруднени при нужда от хосписна грижа. Хосписите у нас се оказват недостатъчни, за да се отзоват на широкото търсене. Често пъти болните и семействата им изпадат в безизходна поради липса на места в тези заведения.

Цел

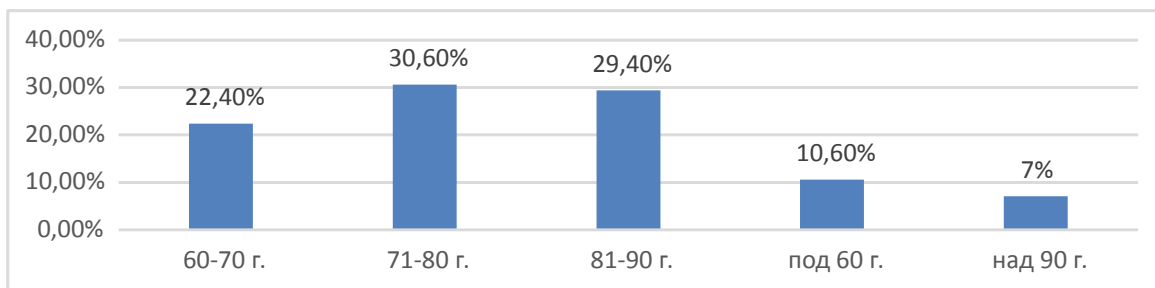
Да се изследва потребността и удовлетвореността на пациентите от хосписни услуги в област Варна.

Материал и методи

Изследването е проведено през м. януари – м. март, 2017 г. Обхванати са 85 човека, потребители на хосписни услуги, предлагани в някои от хосписите в гр. Варна. Анкетираните са с различна образователна степен и възраст. Изработена е анкетна карта от 12 въпроса, целяща да представи мнението на пациентите относно нуждите им и удовлетвореността от грижи, които получават в хосписите. Използвани са социологически методи: анализ на документи, анкетен метод и статистически методи.

Резултати и обсъждане

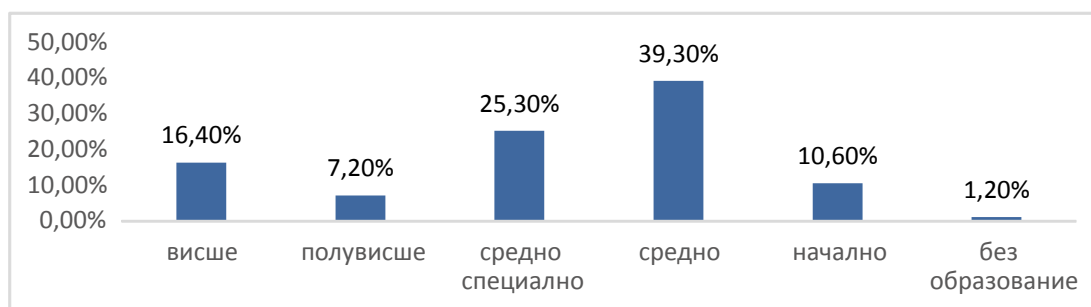
Сред анкетираните са хора в доста широк възрастов диапазон. Основната група са на възраст между 60 – 90 години, разделени както следва: 60 – 70 г. – 22,4%, 71 – 80 г. – 30,6% и 81 – 90 г. – 29,4%. В нашето проучване попаднаха и по-млади потребители под 60 години – 10,6% и столетници над 90 години – 7%. Прави впечатление, че сериозен процент от младите са в декадата на четиридесетте – 44,4% (фиг. 1). Хосписните услуги са необходими на хората във всяка възраст, но следва да се отбележи, че възрастта сама по себе си не ги прави обект на палиативната медицина.

Фиг. 1. Разпределение на анкетираните по възрастови групи

Нашето проучване показва, че в хоспис може да бъде приет всеки, който има необходимост, независимо от образователния ценз и социалния статус, стига да се отговори на условията за ползване на този тип услуги. За нас беше интересно да изследваме образователния статус на пациентите, ползващи палиативни гри-

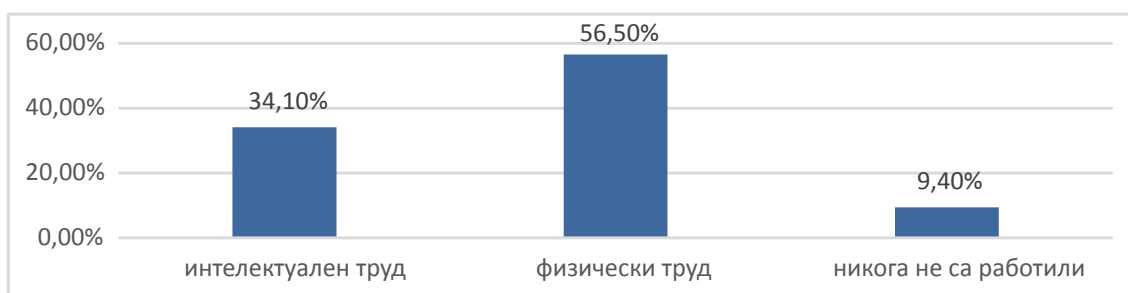
жи. Най-много са бенефициентите със средно образование – 39,3%, и със средно специално образование – 25,3%. На трето място са висшистите – 16,4%, следвани от хората с начално – 10,6%, и полувисше – 7,2% образование. Без образование са един незначителен процент – 1,2% (фиг. 2).

Фиг. 2. Разпределение на анкетираните по образование и социален статус

Установи се голямо разнообразие от хора с различни нива на образование. Преобладават пациентите със средно и средно-специално образование, което е характерно за съществуващата ситуация относно образоваността на населението като цяло в България.

При разпределението по професии преобладават хората на физическия труд – 56,5%. Около 1/3 от анкетираните са се занимавали с интелектуална дейност – 34,1%, а приблизително 1/10 (9,4%) никога не са работили (фиг. 3).

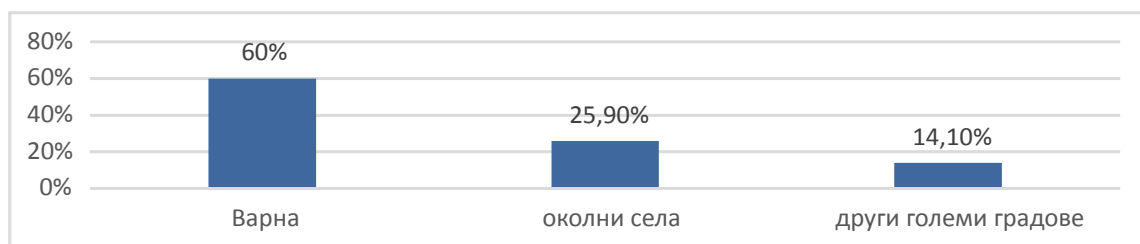
Фиг. 3. Разпределение на анкетираните по професии

Тъй като са проучени хосписи на територията на град Варна, по-голямата част от анкетираните са от същото населено място – 60%. Жи-

тели на села от Варненска и съседни общини са 25,9% от запитаните. Пациенти от други големи градове и областни центрове, които са на-

станени в хосписи на изследваната територия, са 14,1%. Този резултат потвърждава възможността за свободен избор на хоспис и липсата на райониране (фиг. 4). Това разнообразие от пациенти, живеещи в близост до хосписите, както идващи и от по-отдалечени населени места би могло да означава добра информираност, от една страна, или липса на места в разкрити-

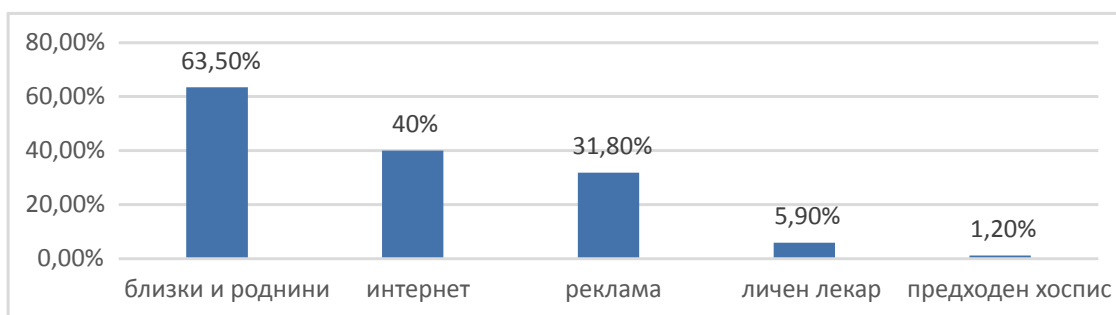
те звена за палиативни грижи по местоживееене – от друга страна. Разбира се, възможността за свободния избор на човек е съществена и не бива да се пренебрегва. За да получат желаните услуги, болните и техните близки са търсили информация и внимателно са проучвали наличните възможности и ресурси.

Фиг. 4. Местоживееене на анкетираните преди постъпване в хоспис

По този повод проучихме източниците на информация, от които анкетираните са научили за хосписа и неговите услуги. Най-голям е процентът на тези, които са информирани от близки и роднини – 63,5%. Като основен източник на информация запитаните посочват най-вече децата си, свои познати, приятели, колеги и съседни. От интернет са научили 40% от анкетираните. В резултат на реклама избора си са направили 31,8%, попадайки на брошури, телевизионни или интернет реклами. Информация от личния лекар за хосписа са получили едва 5,9% от запитаните. Само 1,2% научават за хосписа, в който са настанени, от предходния, в който са били. На този въпрос някои от анкетираните са посочили повече от един отговор,

поради което резултатите надхвърлят 100% (фиг. 5). Очевидно всички предварително са проявили голяма заинтересованост по отношение на мястото, в което биха желали да получат хосписни грижи. Прави впечатление, че голяма част от запитаните са обсъдили постъпването в хоспис и неговия избор със своите деца. В динамичното ежедневие младите хора не успяват да отделят необходимото време на своите родители, а желаят те да бъдат обслужени от квалифициран екип и вероятно затова избират внимателно хосписа като лечебно заведение, в което очакват техните родители да получат адекватни на състоянието им грижи и да се подобри качеството на оставащия им живот.

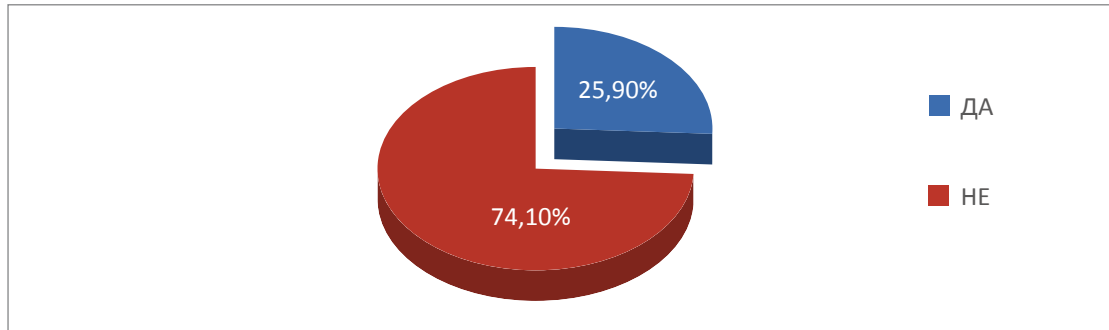
Фиг. 5. Източници на информация при избор на хоспис

.В тази връзка искахме да установим дали проучваните групи са ползвали хосписни услуги и преди. Резултатите сочат, че малко над 1/4 (25,9%) са били в хоспис и в миналото. Нико-

га не са използвали такива услуги 74,1% от анкетираните (фиг. 6). Потребността от смяна на хоспис може да е продиктувана от множество причини, някои от които не са обект на нашето

проучване. Фактът, че част от анкетираните отново са потърсили хосписни услуги, е достатъч-

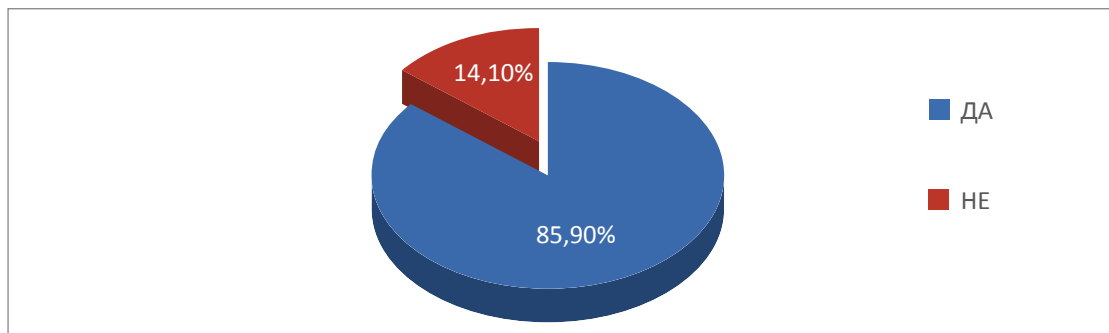
но доказателство за необходимостта от тях и за удовлетвореността от предоставяните грижи.

Фиг. 6. Ползвали хосписните услуги и на други хосписи във времето

По повод спазването на установените правила в хосписа, както и познаването на правата и задълженията от бенефициентите и техните близки, беше важно да открием дали пациен-

тите са запознати с административната организация и вътрешния ред в заведението. Оказа се, че 85,9% са отговорили положително и само 14,1% дават отрицателен отговор (фиг. 7).

Фиг. 7. Запознати с организацията и вътрешния ред в хосписа

За 91,8% предоставените от персонала документи и разяснения, свързани с ползването на услугата, са били разбрани от изследваните, но за 8,2% от тях указанията за пребиваване в хосписа са останали неразбрани. Поради обекта на ползване на подобен род услуги и набора от здравословни неблагоприятия, които имат потребителите, е твърде вероятно някои от тях да не са имали потенциала да разберат предоставените указания.

Поради факта, че част от изследваните лица не за пръв път са в такава институция, потърсихме мнението им за това достатъчни ли са хосписите в град Варна. За преобладаващата част (60%) хосписите, които са разкрити на проучваната територия, не могат да отговорят на нуждите и потребностите на хората. Не са малко обаче тези 40% от анкетираните, които

считат, че броят на съществуващите от този тип заведения отговаря на търсенията.

Предоставянето на качествени палиативни грижи, насочени към пациента и неговото семейство, са главна задача на всеки хоспис. Холистичният характер дава възможност за цялостно, всеобхватно и проблемно ориентиране на предлаганата грижа. Насочен е за преодоляване не само физиологическите потребности, но и съпътстващите състоянието духовни, психологически и социални проблеми. Вземането на информирано съгласие от страна на пациента и неговите близки показва спазването на основния принцип при съвременното лечение и грижа за болния. Предлаганата грижа е необходимо да се полага от висококвалифициран мултидисциплинарен екип, съчетаващ в себе си специалисти от различни области. Всичко това би оказало по-

ложителен ефект и би гарантирало високото качество на предоставяните услуги.

По отношение обслужването 83,5% от запитаните споделят, че служителите в изследваните хосписи искат тяхното информирано съгласие при извършването на медицински манипулации. Само 16,5% не са на същото мнение. Редовно се извършва хигиенен тоалет, според 76,5%, а останалите 23,5% са на противоположното мнение. Според 67,1% хосписът, в който са настанени, е устроен така, че е достъпен за инвалиди. Времето за свиждане е достатъчно за 83,5%, но то не достига за 16,5%, които предлагат да се увеличи и да се предвидят по-често свиждания. Проблем с наличието редовно на топла вода няма за 83,5% от анкетиранияте, докато за 16,5% такъв проблем съществува. Като сериозен недостатък в някои от хосписите хората изтъкват липсата на климатици в стаите – 57,6%, като споделят, че през лятото е много горещо, а през зимата е студено.

За целите на изследването беше важно да установим какви предложения биха отпразвили анкетиранияте за подобряване на услугите, предоставяни в хосписите. Преобладава желанието за повече развлечения, разходки, занимания и повече персонал за общо 49,4%. Другото предложение е за по-разнообразна храна в хосписите – 16,5%. Повече консулти с лекари – специалисти и повече обезболяващи средства желаят 14,1%. От допълнителна рехабилитация се нуждаят 8,2%. Да се климатизират стаите предлагат 10,6%, а да се осигури асансьор искат 8,2%. Тъй като контингентът е от предимно стари хора, логично е 7,1% от тях да се надяват на повече тишина и спокойствие. За 3,5% пребиваването в хосписа им излиза скъпо и искат по-ниски такси. Но един не малък относителен дял от тях – 18,8%, много биха желали всички хосписни услуги да могат да получават в собствените си домове (фиг. 8).

Фиг. 8. Предложения за подобряване на хосписните услуги

От получените резултати в нашето проучване могат да се направят следните изводи:

1. Необходимост от хосписни услуги може да има всеки, независимо от възраст, образователен ценз, социален статус и местоживееене.
2. Хората отговорно проучват и избират хосписа, в който да постъпят, като използват много и различни източници на информация.

3. Част от ползвалите вече хосписни услуги отново се връщат в хосписите за получаване на висококвалифицирана помощ, което показва и тяхната удовлетвореност.
4. За по-голяма част от анкетиранияте хосписите в град Варна не са достатъчни, за да поемат нуждаещите се.
5. За оптимизиране живота си в хосписа анкетиранияте правят различни предложения, с което да се подобрят предлаганите хосписни услуги.

Заклучение

Наличието на хосписи в здравеопазната ни система е абсолютно необходимо и от изключителна важност. Все повече се увеличава потребността на обществото от такъв вид лечебни заведения, в които се извършват квалифицирани медицински услуги и поредица от дейности. Увеличава се броят на хората, които се

нуждаят и търсят хосписни услуги. Това до известна степен е резултат от демографския срив в нашето общество. Необходимо е хосписната мрежа в страната и в частност в град Варна да се разширява, като се използва разнообразието от форми за полагане на палиативни грижи, за да може да се отговори на потребностите на обществото.

Литература:

1. Александрова, С. Хосписни грижи. Плевен, 2002.
2. Александрова, С. Как и кога започва смъртта и кой е подходящият начин на грижи за умиращите? Социална медицина, 2002, 3, 15-18.
3. Вентафрида, В. Палиативни грижи – нова реалност в медицината. В кн., Въведение в палиативните грижи“, Фондация „Борба с рака“. София, 1996, 3-7.
4. Закон за лечебните заведения. Държавен вестник, брой 62/9.06.1999.
5. Кръстева, Н. и колектив. Палиативни грижи. Ръководство за обучение на медицински сестри и акушерки. Институт Отворено общество – София, Пловдив, 2005.
6. Спасова, Н. и колектив. Палиативни грижи. Изд. Фондация Отворено общество, София, 2004.
7. Тошева, Д. Хосписът – първи стъпки и нестандартни решения. Здравен мениджмънт, vol.1, 1, 2001, 39-41.

Адрес за кореспонденция:
г-л. ас. Катя Генова Егурузе, доктор
Медицински университет – Варна
Факултет „Обществено здравеопазване“
Катедра „Здравни грижи“
бул. „Цар Освободител“ № 84
гр. Варна, 9000
E-mail: ka_ti@abv.bg
